خبر

ضرورت تشدید مجازات کودک آزاری

ایسنا: دبیرکمیسیون حقوق بشر کانون وکلا گفت: بدترین مصداق قانونی کودک آزاری ماده ۲۲۰ قانون مجازات اسلامی است که طبق آن اگر پدر و جد پدری فرزند خود را بکشد، قصاص نمی شود. دکتر رزا قراچورلو درباره خلاءهای قانونی مربوط به جرم کودک آزاری اظهار داشت: طبق ماده ۲۲۰ قانون مجازات اسلامی مجرم فقط دیه قتل را به ورثه مقتول می دهد و محکوم به تعزیر می شود و این بارزترین مصداق کودک آزاری و خشونت علیه کودکان است. این حقوقدان، با بیان اینکه در مورد کودک آزاری قوانین جداگانه ای وجود ندارد، عنوان کرد: در آذر ۱۳۸۱ قانونی با نام قانون حمایت از کودکان و نوجوانان به تصویب رسید که شامل ۷ ماده است اما در این قانون ماده‌ای در خصوص کودک آزاری وجود ندارد. این حقوقدان بیان کرد: در این قانون گفته شده است که والدینی که کودکان خود را آزار می دهند از مجازات مشمول مربوط به کودک آزاری معاف هستند، در نتیجه این قانون نمی تواند حمایتی از کودک داشته باشد زیرا بیشتر کودک آزاری ها در محیط خانواده صورت می گیرد. وی با اشاره به بند یک ماده ۵۹ قانون مجازات اسلامی ادامه داد: در این ماده برای کودک آزاری مجازاتی تعیین شده است اما نکته جالب این است که در ماده ۷ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب آذر ۸۱ گفته شده است که والدینی که فرزندان خود را مورد آزار قرار می دهند از مجازات مندرج در ماده ۵۹ مربوط به کودک آزاری معاف هستند. قراچورلو همچنین به ماده ۱۱۷۹ قانون مدنی اشاره کرد و گفت: در این ماده آمده است والدین اولیای قانونی و سرپرستان صغار می توانند کودکان خود را تا حد مجاز تنبیه و تادیب کنند. در این تعریف «تاحد مجاز» مبهم است البته مواردی مانند سوزاندن، شکنجه، حبس و غیره مطمئناً جزء حد مجاز تادیب نیست. وی خاطرنشان کرد: در مواردی که در اثر اختلافات خانوادگی کودک به پدر سپرده می شود خیلی اوقات در اثر درگیری ها کودک مورد آزارجنسی یا سوءاستفاده جنسی قرار می گیرد. این حقوقدان با بیان اینکه به دلیل تابو بودن آزار جنسی آمار دقیقی از آن ارائه نمی شود ابراز عقیده کرد: بسیاری از افراد تمایلی به مطرح کردن این مسئله ندارند و به همین دلیل موارد کودک آزاری و به خصوص کودک آزاری جنسی دقیقاً گزارش نمی شود و به اصطلاح گفته می شود در این زمینه آمار سیاه وجود دارد. قراچورلو پیشنهاد دیگر خود را تشدید مجازات مرتکبان کودک آزاری دانست و به ایسنا گفت: اگرچه همواره مجازات بوده و مرتکبان جرایم عبرت نگرفته اند ولی بازهم افزایش مجازات می تواند تاثیرگذار باشد. این مدرس حقوق دانشگاه با اشاره به اصلاح قانون مصوب ۱۳۸۱ که کودک آزاری را به عنوان یک جرم عمومی شناخته است، اظهار داشت: در اصلاح این قانون، کودک آزاری به عنوان یک جرم عمومی شناخته شده است و مثل جرایم عمومی نیاز به شاکی خصوصی یا ذی نفع مستقیم وجود ندارد و طبق قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب سال ۱۳۸۱ هر شخصی می تواند در این زمینه شکایت کند. وی با بیان اینکه باید خانه های امنی برای پناه کودکان مورد آزار قرارگرفته وجود داشته باشد، اظهار داشت: گاهی که آسیب شدید باشد کودک را به مراکز نگهداری از کودکان آسیب دیده و بهزیستی می سپارند.

حقوق پناهندگان در نظام بین الملل و قوانین ایران

سعیده سعیدی

پناهندگی به عنوان یکی از ویژگی های حیات بین المللی عموماً با یک مکان و یک محل جغرافیایی ملازم است و از جمله دلایلش ناآرامی، تشنج و بحران در بسیاری از نقاط جهان است که میلیون ها نفر را وادار به ترک دیار خود کرده است. از سوی دیگر شکاف فزاینده سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی در میان کشورها و ملل مختلف و نقض اصول استانداردهای رفتار دولت ها با اجتماع تحت حکومت خود از جمله دلایل ایجاد معضل پناهندگی است. البته می توان وجود و پیشرفت روزافزون پدیده پناهندگی را سیاسی دانست. همه می دانیم که پناهندگان، قربانیان سیاست های تجاوزگرانه خارجی، جنگ، عدم تحمیل عقیده مخالف، اعمال زور و فشار هستند که خواسته یا ناخواسته از سوی دولت ها به عنوان ابزار های سیاست خارجی جهت اعمال فشار بر سایر کشورها به کار گرفته می شوند. در طول سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی کشور ایران متاثر از دو حادثه مهم در امر پناهندگی در منطقه و کشورهای همسایه بوده است. اولاً مسئله مهاجرت گسترده پناهندگان افغانی به ایران؛ این آوارگان به دلیل قرابت های قومی با ایرانیان و نیز یگانگی مذهبی که با شیعیان ایران داشتند به کشور ما آمدند. هر چند هجوم کارگران فصلی افغانستان تا قبل از کودتای ۱۹۸۷ افغانستان از جمله حرکت های عادی محسوب می شد اما گستردگی جمعیت آواره این موج را به سراسر ایران کشانید و این خود منشاء بسیاری از مشکلات اجتماعی و سیاسی و اقتصادی برای مردم ایران شد. ثانیاً پناهندگان عراقی که در اثر جنگ دولت عراق با دولت های غربی (جنگ دوم خلیج فارس) موجب گسیل پناهندگان فراوانی از مرزهای جنوبی و غربی به سمت کشور ایران شده است. در حال حاضر در میان کشورهای اسلامی، ایران با متجاوز از ۲/۵ میلیون آواره افغانی و عراقی بالاترین تعداد آواره ها را در جهان دارد. پاکستان با قریب ۲ میلیون آواره مرتبه دوم و سودان با ۱/۵ میلیون در جای سوم قرار دارد.

■ مفهوم پناهنده در نظام حقوق بین الملل

واژه پناهنده واژه‌ای تخصصی به مفهوم شخصی فراری است که سعی دارد از شرایط فردی یا اجتماعی غیر قابل تحمل خود بگریزد. مقصد او شخص نیست و به سوی آزادی و ایمنی پناه می برد. اساسنامه کمیساریای عالی در امور پناهندگان (UNHCR) بندهای ۶ و ۷ اساسنامه به تعریف واژه پناهنده پرداخته است. مطابق این تعریف هر شخصی که به دلیل نژاد، مذهب، ملیت یا عقیده سیاسی خود و به دلیل ترس موجه از تعقیب خارج از کشور اصلی خود - و یا اگر بدون تابعیت است خارج از محل عادی سکونت خود - به سرمی برد و به دلیل همین ترس مایل به استفاده از حمایت دولت - کشور خود نبوده- و یا اگر فاقد تابعیت است بدین دلایل نمی تواند به محل سکونت عادی خود بازگردد - اطلاق می شود.

■ چه اشخاصی می توانند پناهنده شوند

۱ - مجرمینی که در دادگاه صالحه با قضاوت عادلانه، با داشتن وکیل مدافع محکوم شده‌اند و حال به خاطر فرار از زندان، کشورشان را ترک می کنند پناهنده محسوب نمی شوند، اما فعالان سیاسی که به خاطر مسائل سیاسی یا غیرسیاسی مجرم شناخته شده و تحت پیگرد قانونی هستند چه بی گناه و چه گناهکار می توانند تقاضای پناهندگی کنند و پناهنده محسوب می شوند.

۲ - زنان به خاطر فعالیت های سیاسی و مسائل مذهبی و نژادی و وابستگی های قومی ممکن است مورد پیگرد قرار بگیرند. UNHCR معتقد است کسی که مورد تبعیض یا رفتار غیرانسانی قرار گرفت حق پناهندگی دارد. در سال ۱۹۸۴ اعضای پارلمان اروپا به این نتیجه رسیدند زنانی که به خاطر نپذیرفتن قوانین اجتماعی مورد حمله و رفتار غیرانسانی قرار می گیرند جزء گروه های خاص اجتماعی محسوب می شوند و حق پناهندگی دارند. آمریکا- کانادا- سوئیس- هلند و آلمان از این قوانین پیروی می کنند. طبق قوانین فرانسه- کانادا و آمریکا هتک حرمت نوعی آزار است و خانمی که به خاطر ترس از هتک حرمت فرار کرده حق پناهندگی خواهد داشت.

۳ - تخطی از مقررات عمومی کشور و نادیده انگاشتن قوانین عمومی که مستوجب مجازات حبس یا مجازات دیگری باشد را نمی توان به عنوان عاملی برای کسب پناهندگی تلقی کرد. به عنوان مثال صادرکنندگان چک بی محل نمی توانند تقاضای پناهندگی کنند.

۴- افرادی که در جنایات جنگی و وحشی گری های عمومی نظیر کشتار دسته جمعی شرکت داشتند، حق تقاضای پناهندگی را ندارند.

۵- هر کشور حق دارد در زمان جنگ تابعین خود را به سربازی فرا بخواند. ولی تابعین باید حق اعتراضی داشته باشند. در مواقعی که حق اعتراض نیست و اختلافات به مرور حدود بین المللی را به وحشت می اندازند فراریانی که از پیگرد قانونی می ترسند نظیر فعالان سیاسی حق پناهندگی دارند. (البته این قاعده در مورد زمان جنگ ویتنام مصداق داشته است.)

■ مفهوم پناهنده در حقوق داخلی ایران

ماده اول آیین نامه پناهندگان مصوب ۱۳۴۲/۹/۲۵ مقرر می دارد که مقصود از پناهنده فردی است که به علل سیاسی، مذهبی، نژادی و یا عضویت در گروه‌های خاص اجتماعی از ترس جان و شکنجه خود و افراد خانواده‌اش که تحت تکفل او هستند به کشور ایران پناهنده شود. در خصوص علت پناهندگی در کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان مورخ ۳۱ ژانویه ۱۹۶۷ که دولت ایران به آنها ملحق شده است در مقایسه با آیین نامه پناهندگان فوق الذکر تفاوت مختصری وجود دارد. بدین نحو که اولاً در کنوانسیون ۱۹۶۷ به علل مربوط به نژاد و ملیت اشاره شده است و حال آنکه در آیین نامه پناهندگان ۱۳۴۲ کلمه ملیت مشاهده نمی شود و فقط علل نژادی قید شده است. ثانیاً طبق آیین نامه پناهندگان، ترس از جان و شکنجه افراد خانواده تحت تکفل متقاضی می تواند دلیل موجهی برای پناهندگی باشد ولی در کنوانسیون و پروتکل الحاقی به آن، فقط به ترس از شکنجه متقاضی اشاره شده است به عبارت دیگر ترس، ناظر بر جان متقاضی است و شامل افراد خانواده‌اش نمی شود لذا از این حیث دایره شمول آیین نامه پناهندگان وسیع تر است. به هر روی چون آیین نامه پناهندگان لغو نشده و به فوت خود باقی است و از طرفی هم دولت ایران به کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان و پروتکل منظم به آن ملحق شده است لذا آیین نامه به این شکل تعبیر و تفسیر می شود: «مقصود از پناهنده فردی است که به علل سیاسی، مذهبی، نژادی و ملیتی و یا عضویت در گروه‌های خاص اجتماعی از ترس جان و شکنجه خود و افراد خانواده‌اش که تحت تکفل او هستند به کشور ایران پناهنده شود. ترسی که موجب پناهندگی خواهد شد باید ناظر به «جان» باشد و شامل مال نباشد. بنابراین کسی نمی تواند به خاطر ترس از مصادره شدن از اموالش به ایران پناهنده شود. ترسی که باعث پناهندگی است ناظر به کشور شخصی متقاضی است و شامل سایر کشورها نخواهد شد. با این توضیح که هر فرد در صورتی می تواند از دولت ایران تقاضای پناهندگی کند که از طرف کشور متبوعش جان خود و افراد خانواده تحت تکفلش را در خطر احساس کند.

■ کنوانسیون ۱۹۵۱ ژنو در مورد وضعیت پناهندگی

کنوانسیون ۱۹۵۱ ژنو در مورد وضعیت پناهندگان را بدون تردید می توان اصلی ترین منبع حقوقی پناهندگان در چارچوب حقوق بین الملل دانست. این کنوانسیون در جریان کنفرانس نمایندگان تام الاختیار که بر اساس قطعنامه ۴۲۹ مجمع عمومی تشکیل شده بود به تصویب رسید. این کنوانسیون به رغم محدودیت های زمانی و جغرافیایی خود به صورت جهانی و بین المللی در آمد. هر چند بخش هایی از آن کاملاً تحت شرایط دوران پس از جنگ قرار دارد ولیکن همچنان به صورت یکی از معتبرترین ضوابط بین المللی مربوط به پناهندگان باقی مانده است و تا امروز بالغ بر ۱۲۰ کشور بدان پیوسته اند. این کنوانسیون از نیاز به همکاری بین المللی یاد کرده و اظهار امیدواری می کند که همه کشورها مسئله پناهندگی را مسئله اجتماعی و نوع دوستانه تلقی کرده و آن را موضوع اختلاف و تشنج در روابط خود قلمداد نکنند.

■ پروتکل ۱۹۶۷ در مورد وضعیت پناهندگان

کنوانسیون ۱۹۵۱ از نظر زمانی به رخدادهای قبل از اول ژانویه ۱۹۵۱ و از نظر جغرافیایی به قاره اروپا محدود بود. همین امر مشکلاتی را به وجود آورده بود و لذا یک گردهمایی بین المللی تحت عنوان کنفرانس بررسی جنبه های حقوقی مسئله پناهندگی در ایتالیا تشکیل شده و طبق آن یکسری تغییرات در اساسنامه صورت پذیرفت.

■ اعلامیه جهانی حقوق بشر

یکی از اصول مهم اعلامیه حقوق بشر آن است که کلیه افراد بشر باید بدون تبعیض از حقوق بشر و آزادی های اساسی برخوردار شوند. در شرایطی که امکان برخورداری از حقوق و آزادی های اساسی موجود نباشد ترک کشور متبوع و پناه بردن به سایر ممالکی که شرایط زیست بهتری دارند یکی از اصول حقوق بشر است. همچنین در شریعت اسلامی هم حقوق پناهندگی به رسمیت شناخته شده است. به عنوان نمونه آیه ۶ سوره توبه را شاید بتوان صریح ترین اشاره به مسئله پناهندگی در قرآن دانست. بر طبق نص صریح این آیه هر مسلمان اجازه دارد که به هر شخص غیرمسلم و حتی کافر در زمان جنگ در سرزمین اسلام پناه دهد. در حقوق اسلامی مفهوم پناهنده (مستأمن) دربرگیرنده دو نکته اساسی و مهم است؛ نخست اینکه حق اعطای پناهندگی مقدس است از آن جهت که ریشه در کتاب و سنت دارد و دوم اینکه به هیچ وجه نمی توان پناهنده را به کشور اصلی اش بازگرداند.

■ حقوق پناهندگان در نظام حقوقی ایران

پناهندگی در ایران تابع نظامات وزارت کشور است و پناهنده به طرق زیر شناخته می شود:

۱ - عبور شخص یا اشخاص از منطقه مرزی به خاک ایران

۲ - تقدیم درخواست به‌وسیله یکی از خارجیان ساکن خارج از ایران مبنی بر پناهندگی ورود به ایران

۳ - تقدیم درخواست به‌وسیله خارجیان مقیم ایران.

رسیدگی به امور پناهندگان در صلاحیت مشترک وزارت کشور و وزارت امور خارجه است. در صورت پذیرش پناهندگی از طرف دولت ایران دفترچه اقامت پناهندگی به پناهنده داده می شود. دفترچه مزبور مدرک هویت شخص پناهنده است که در دفاتر نیروی انتظامی محل اقامت پناهنده ثبت می شود و هر چند وقت یک بار باید تجدید شود. از جمله حقوق پناهنده طبق کنوانسیون ۱۹۶۷ به چند مورد اشاره می شود:

اجازه اقامت: مهمترین اثر حقوقی قبول پناهندگی اجازه اقامت او است. کسی که تقاضای پناهندگی او قبول شود حق دارد در ایران اقامت کند و در این مورد باید با پناهنده مساعدترین رفتاری که با خارجیان مقیم در ایران به عمل می آید رفتار کرد.

آزادی رفت و آمد: صدور دفترچه اقامت پناهندگی نه تنها مجوز اقامت در ایران است بلکه به پناهنده اجازه داده می شود که آزادانه در داخل کشور رفت و آمد نماید به شرط آنکه مقرراتی را که معمولاً در این گونه موارد درباره خارجیان اجرا می شود رعایت کند.

حق مالکیت: یکی از مواردی که مورد تاکید کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان، حق تحصیل اموال منقول و غیرمنقول است. ماده ۱۳ کنوانسیون مقرر می دارد که دول متعاهد در مورد تحصیل اموال منقول و غیرمنقول و سایر حقوق مربوط و همچنین در مورد قراردادهای اجاره یا سایر قراردادهای مربوط به مالکیت اموال منقول و غیرمنقول با پناهندگان رفتاری خواهند کرد تا سرحد امکان مساعد باشد. اتباع بیگانه در ایران طبق آیین نامه استملاک اتباع خارجه مصوب ۱۳۲۷ اگر بخواهند در ایران ملکی برای سکونت یا صنعت یا محل کسب خود استملاک کنند باید اظهارنامه های اداره ثبت محل وقوع آن ملک را تحویل بدهند تا برای تحصیل اجازه به اداره کل ثبت فرستاده شود.

حق مراجعه به دادگاه: هر پناهنده باید بتواند آزادانه به محاکم قضایی مراجعه کند و از این حیث نباید فرقی بین او و اتباع کشور پذیرنده باشد. بند ۲ ماده ۱۶ کنوانسیون مربوط به پناهندگان چنین مقرر می دارد که هر پناهنده در سرزمین دولت متعاهدی که محل سکونت عادی او است در مورد دسترسی به دادگاه‌ها از جمله استفاده از معاضدت قضایی و معافیت سپردن تضمین هزینه دادرسی از همان رفتاری که درباره اتباع دولت مزبور به عمل می آید بهره مند خواهد شد.

بیمه اجتماعی: برخورداری از بیمه های اجتماعی یکی دیگر از حقوق پناهندگان است که در کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان به رسمیت شناخته شده است و طبق ماده ۲۴ کنوانسیون چنانچه پناهنده بر اثر حادثه یا بیماری ناشی از کار فوت کند حقی که باید به این مناسبت پرداخت شود به عهده دولت متعاهد است.

آزادی مذهب: آزادی در انجام فرایض دینی و آموزش دادن تعلیمات مذهبی به کودکان یکی از اموری است که در کنوانسیون مربوط به وظیفه پناهندگان مورد شناسایی قرار گرفته است و طبق ماده ۴ کنوانسیون دول متعاهد در سرزمین خود نسبت به آزادی پناهنده در اجرای امور دینی و دادن تعلیمات مذهبی به کودکان خود رفتاری لااقل در حد رفتاری که نسبت به اتباع خود دارند اتخاذ خواهند کرد.

خبر

نقض فاحش حقوق انسانی در سودان و کنگو

ترجمه: حسام نقیبی‌مفرد، شرق: کمیسر عالی ملل متحد برای آوارگان، وضعیت حقوق بشر در سودان را فاجعه‌آمیز توصیف کرد. «آنتونیو گاترس» گفت: در سه سال گذشته ده‌ها هزار نفر در منازعات سودان کشته شده‌اند و بیش از دو میلیون نفر نیز مجبور به ترک خانه های خود شده‌اند. گزارش ها همچنین حکایت از نادیده گرفتن حقوق انسانی افراد به خصوص زنان در کنگو دارد. به گزارش خبرگزاری رویترز در ماه های اخیر هزار زن و دختر بین سنین دو تا ۶۰ سال مورد تجاوز گروه‌های نظامی و شبه‌نظامی کنگویی قرار گرفته‌اند و اعمال وحشیانه متجاوزان، صدمات جسمانی و روانی جبران‌ناپذیری را برای این قربانیان به همراه داشته است.

■ ۱۰ هزار اعدام در چین

چهار کارشناس حقوق بشر برای بررسی حوادث پیش آمده طی جنگ اسرائیل علیه لبنان از سوی سازمان ملل تعیین شدند. به گزارش سایت کمیسر عالی سازمان ملل، این چهار نفر به نمایندگی از کوفی عنان دبیرکل سازمان ملل ضمن دیدار با مقامات رسمی لبنانی و اسرائیلی، از مناطق جنگ‌زده بازدید خواهند کرد. در روزهای اخیر منابع خبری از بازداشت یک فعال حقوق بشر در چین خبر دادند. به گزارش بی‌بی‌سی «هوجیا» که از ماه گذشته در حصر خانگی به سر می‌برد، اواخر هفته گذشته بازداشت شد. ماه گذشته «گئو زی‌شنگ» یکی از وکلای معروف چینی نیز به اتهام فعالیت‌های حقوق بشری توسط پلیس این کشور بازداشت شد. کارشناسان بازداشت‌های اخیر را بخشی از سیاست‌های دولت چین برای تحت فشار گذاشتن طرفداران حقوق بشر در این کشور می‌دانند. در همین زمینه دفتر اروپایی عفو بین‌الملل طی نامه‌ای به سران کشورهای اروپایی، وضعیت حقوق بشر در چین را مورد انتقاد قرار داد. این نامه با فاجعه‌آمیز بودن تعداد اعدام‌ها در این کشور می‌افزاید این سازمان ۱۷۷۰ مورد مجازات اعدام را در سال ۲۰۰۵ در چین به ثبت رسانده اما آمارهای غیررسمی این تعداد را تا ۱۰ هزار نفر پیش‌بینی می‌کند. در ادامه این نامه آمده است: بسیاری از زندانیان در چین سالیان متمادی بدون محاکمه در زندان به سر برده‌اند و در بسیاری از موارد نیز مورد شکنجه و سوءرفتار قرار گرفته و تعداد زیادی از آنها توسط شلیک گلوله به پشت سرشان اعدام شده‌اند.

■ حمله علیه فعالان حقوق بشر

عفو بین‌الملل طی گزارشی اقدام دولت کلمبیا علیه فعالان حقوق بشر در این کشور را محکوم کرد. در گزارش این سازمان آمده حملات اخیر علیه فعالان حقوق بشر در کلمبیا به دو دلیل انجام می‌شود: اول برای ساکت کردن افراد و در مرحله بعد، ترساندن افراد و گروه‌های دیگر از ادامه فعالیت‌های حقوق بشری. براساس گزارش عفو بین‌الملل، تهدید و کشتار فعالان حقوق بشر در کلمبیا براساس یک استراتژی از پیش تعیین شده برای جلوگیری از ادامه و پیشرفت فعالیت‌های حقوق بشری در این کشور به طور روزافزونی در حال اجرا است.

■ بازداشت به اتهام نسل‌کشی

دادستان دانمارک جمعه گذشته از بازداشت یک مهاجر روآندایی به اتهام نسل‌کشی در سال ۱۹۹۴ در روآندا خبر داد. به گزارش خبرگزاری رویترز «سیلویر آحورگز» متهم به کشتار ۲۵ نفر در جریان روز اول نسل‌کشی در روآندا است. دادستان دانمارک از پیگیری این کشور برای بازداشت دیگر متهمان احتمالی خبر داده است.